

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående höjning av vissa postavgifter; given Stockholms slott den 16 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson.

I skrivelse den 23 februari 1951 har generalpoststyrelsen framlagt förslag om höjning av vissa postavgifter. Förslaget omfattar avgifterna för postpaket, postanvisningar, postförskott, rekommendation och assurans, utbetalningskort i postgiro rörelsen samt avgifterna i tidningsrörelsen. Vidare föreslår styrelsen borttagande av det nu gällande särskilda lägre portot för s. k. lokalbrev. Däremot har styrelsen ansett sig icke för närvarande böra ifrågasätta någon höjning av riksportot för brev.

Innebörden av styrelsens förslag framgår av följande sammanställning.

Sammanställning av nuvarande avgifter samt av generalpoststyrelsen föreslagna ändringar.

Försändelseslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgiftsbelopp öre	Generalpoststyrelsens förslag öre
Brev riks	högst 20 gram	20	
	över 20—125 gram	40	20
lokal	högst 20 gram	15	40
	över 20—125 gram	30	60
Minimiporto för affärs- handlingar	» 125—500 »	45	
riks		20	20
lokal		15	
Paket	högst 1 kg	80	110
	över 1—3 kg	110	140
	» 3—5 »	140	170
	» 5 kg	140 öre	170 öre
		för de första 5 kg och därefter 60 öre	för de första 5 kg och därefter 60 öre
		för vart överskjutande kg eller del därav.	för vart överskjutande kg eller del därav.
Postanvisningar	högst 10 kr	25	30
	över 10—100 kr	40	
	» 100—500 kr	55	60
	» 500—2 000 kr	70	
Postförskott	per försändelse	10	20
Rekommendation	per försändelse	25	40
Assurans		45 öre för assuransbelopp av högst 1 000 kr med tillägg av 10 öre för varje överskjutande belopp av 1 000 kr eller del därav.	40 öre i grundavgift med tillägg av 10 öre för varje 1 000 kr eller del av 1 000 kr av assuransbeloppet.
Utbetalningskort i post- girorörelsen		15	20
Utgivarkorsband i allmänhet	varje $\frac{1}{2}$ kg eller del av $\frac{1}{2}$ kg	14	21
	dock lägst	56	84
kommissionärskors- band	varje kg eller del av kg för tidning med minst 6 nr i veckan.	17	26
	dock lägst	34	52
	varje kg eller del av kg för tidning med mindre än 6 men minst 1 nr i veckan.	22	33
	dock lägst	44	66

Försändelslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgiftsbelopp öre	Generalpoststyrelsens förslag öre
Postabonnerade tidningar	varje i tidningstaxan in- tagen abonnemangs- termin	30	45
	varje under en vecka utkommande nr av tid- ningen	¹ 29	¹ 44
	dock lägst	¹ 58	¹ 88
	varje helt eller påbörjat kg av tidningens sam- manlagda årsvikt ...	¹ 20	¹ 30
	sammanlagd avgift för ett postabonnerat tid- ningsexemplar, lägst	48	72
Tidningsbilagor	högst 25 gram	1	2

¹ Dessa avgifter avse helår och beräknas i förhållande därtill för kortare abonnemangstider.

Över generalpoststyrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av riksräkenskapsverket den 7 mars 1951 och statens priskontrollnämnd den 14 mars 1951.

Generalpoststyrelsen.

I sin förenämnda skrivelse erinrar styrelsen till en början om att postverkets inkomstöverskott i oktober 1950 beräknats till 22,0 resp. 20,1 milj. kronor för budgetåren 1950/51 och 1951/52. På grund av höjda löner och pensioner samt stegrade materialkostnader ävensom ökade avskrivningsbehov ha emellertid de förutsättningar, på vilka beräkningen byggde, så väsentligt ändrats, att överskottet för budgetåret 1950/51 beräknas sjunka till ca 5,5 milj. kronor och det för budgetåret 1951/52 beräknade överskottet förvandlas till ett underskott på ca 21 milj. kronor. Då det icke synes vara möjligt att i nämnvärd utsträckning uppväga utgiftsökningarna genom rationaliserings- och besparingsåtgärder blir det därför nödvändigt att höja vissa postavgifter för att åstadkomma ett tillfredsställande ekonomiskt resultat för budgetåret 1951/52 och följande budgetår.

Lokalportot. Särskilt lokalporto finnes för närvarande endast för brev. Vidare gäller att minimiavgiften för korsband, innehållande s. k. affärshandlingar, är lika med portot för ett brev i lägsta viktsatsen. För lokal affärshandlingsförsändelse är minimiavgiften således 15 öre och för dylik riksförsändelse 20 öre.

Lokalbrevbefordran mot ett särskilt lägre porto infördes första gången i Sverige 1848 och bibehölls sedan med vissa förändringar till år 1920, då lokalportot slopades och ett enhetsporto infördes. Detta förhållande varade dock endast ungefär två år och den 1 oktober 1922 återinfördes ett särskilt lokalporto. Det visade sig ganska snart, att det återinförda lokalportot blev

en ofta återkommande tvistefråga. Landsbygdens befolkning ansåg sig nämligen i lokalportohänseende missgynnad i förhållande till innevånarna i städer och stadsliknande samhällen. Inom riksdagen ha med anledning härav vid olika tillfällen från landsbygdsrepresentanter framförts önskemål om vidtagande av åtgärder för att bereda befolkningen å landsbygden möjlighet att i större omfattning utnyttja lokalportot. Motioner i sådant syfte framfördes sålunda vid 1925, 1934 och 1937 års riksdagar men föranledde icke någon riksdagens åtgärd. Vid 1942 års riksdag upptogs frågan ånyo till behandling. I anledning av väckta motioner anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t om utredning angående utvidgning av möjligheterna att på landsbygden utnyttja lokalportot. Utredningen resulterade i ett förslag till en avsevärd utvidgning av begreppet lokalförsändelse, vilket förslag framlades i proposition nr 78 till 1944 års riksdag och bifölls av riksdagen. I propositionen framhöll departementschefen även önskvärdheten av en framtida övergång till ett enhetligt riksporto.

Motiveringen för ett lägre porto för lokalbrev har alltid varit, att kostnaden för behandlingen av ett lokalbrev vore lägre än för behandlingen av ett riksbrev. Det är emellertid härvid att märka, att postverkets kostnader för brevörsändelser icke äro beroende huvudsakligen på befodringssträckans längd utan fastmer på det sätt, varpå försändelserna avlämnas till postbehandling och utlämnas till adressaten. Genom 1944 års riksdagsbeslut om utvidgning av lokalportots tillämplighetsområde på landsbygden har behandlingen av lokalbrev fördyrats, bl. a. därigenom att sådana brev numera även utdelas av lantbrevbärare vilken utdelningsform är det för postverket dyraste distributionssättet. Med hänsyn härtill är det särskilda lokalportot icke mera motiverat än olika avgifter för riksbrev allt efter befodringsvägens längd. Såväl inom landet som i den internationella postutväxlingen tillämpas numera principen om enhetliga breavgifter oberoende av befodringsvägens längd. 1949 års kostnadsutredning, ett tillfälligt utredningsorgan inom postverket med uppdrag att undersöka och beräkna postverkets självkostnader för olika rörelsegrenar och försändelselag, har funnit att den genomsnittliga självkostnaden för lokalbrev är i det närmaste lika stor som för riksbrev. Skillnaden torde uppgå till högst ett öre.

Därest enhetsporto infördes skulle taxeringen av brev underlättas väsentligt. Man måste nu ur taxesynpunkt alltid skilja lokalbrev från övriga inrikes brev. För korrespondenterna möter det ofta svårigheter att avgöra, huruvida lokalporto eller riksporto skall gälla. Följden blir, att försändelser icke så sällan underfrankeras av allmänheten, vilket förorsakar såväl avsändaren som adressaten obehag, varjämte givetvis postverkets arbete ökas. Enahanda gäller, när en mot lokalporto ursprungligen rätt frankerad försändelse skall eftersändas till annan ort. Lösenbeläggning av sådana försändelser förekommer särskilt under somrarna i stor omfattning. Erfarenheten visar, att adressaten ofta vägrar lösa försändelsen, varigenom olägenheter kunna uppstå. Det må också erinras om att brevkortsportot under lång tid utgått med samma

belopp för såväl lokala som riksbrevkort. För korsband i allmänhet har alltsedan år 1920 icke funnits något särskilt lokalporto; paket och postanvisningar ha alltid taxerats lika, vare sig de varit lokala eller icke. Några olägenheter av enhetsporton för dessa försändelseslag ha icke förmärkts och några krav på lokalporto för desamma ha icke framkommit.

Vid nu angivna förhållanden anser sig styrelsen böra förorda att lokalportot slopas. Vid oförändrad postmängd beräknas detta medföra en inkomstökning av i det närmaste 5 milj. kronor per år.

Paket. De nuvarande avgifterna för inrikes postpaket gälla sedan den 1 april 1948. Av de undersökningar och beräkningar, som hittills gjorts av 1949 års kostnadsutredning, framgår att avgifterna, trots den år 1948 vidtagna höjningen, icke täcka verkets självkostnader. En höjning synes därför erforderlig. Behovet av en höjning framträder än starkare för den händelse, såsom var fallet år 1948, järnvägens allmänna godstariffer skulle komma att höjas. Sådana höjningar torde enligt vad styrelsen erfarit komma att begäras av järnvägsstyrelsen. Om postverkets taxor icke justerades, skulle en höjning av järnvägsfrakterna, enligt vad erfarenheten visat, medföra en icke önskvärd övergång från järnvägs- till postbefordran i fråga om vissa godstransporter. Med hänsyn härtill har generalpoststyrelsen funnit sig böra föreslå en genomgående höjning av postavgifterna för paket med 30 öre. Med denna höjning torde nuvarande fördelning av paketgodset på järnvägs- resp. postbefordran i stort sett bibehållas. En sådan avgiftshöjning beräknas medföra en årlig inkomstökning av ca 5,5 milj. kronor.

Postanvisningar. Av kostnadsutredningens beräkningar framgår, att avgifterna för postanvisningar icke stå i riktigt förhållande till postverkets kostnader för postanvisningsrörelsen. Även om, liksom hittills skett, hänsyn toges till de fördelar, som uppstå genom att kontanta medel med postanvisningarna tillföras verkets allmänna rörelse, samt till postanvisningsrörelsens i hög grad allmännyttiga karaktär, synes en höjning av postanvisningsavgifterna ofrånkomlig. I samband härmed har styrelsen funnit lämpligt att föreslå en förenkling av avgiftsskalan. Härigenom kan också en alltför stor höjning av avgiften för postanvisningar å belopp t. o. m. 10 kronor undvikas. Styrelsen föreslår därför att avgifterna fastställas till 30 öre för belopp uppgående till högst 10 kronor och 60 öre för högre belopp. Denna höjning beräknas medföra en årlig inkomstökning med ca 1,33 milj. kronor.

Postförskott. Portot för ett inrikes postförskott sammansättes av beföringsavgiften, som utgår efter det försändelseslag, postförskottet tillhör (brev, paket etc), ev. rekommendations- eller assurancesavgift, avgift för postanvisning resp. inbetalningskort, varmed postförskottsbeloppet redovisas, samt en konstant postförskottsavgift av 10 öre, avsedd att täcka kostnaderna för bokföring m. m. av postförskottet. Redan i skrivelsen den 7 november 1947 med förslag

till höjning av vissa postavgifter framhöll styrelsen, att kostnaderna för den särskilda bokföringen m. m. av postförskotts försändelserna stegrats i en omfattning, som talade för en höjning även av postförskottsavgiften. Med hänsyn till bl. a. att vissa andra då föreslagna portohöjningar komme att medföra en tung belastning på postförskotts rörelsen ansåg sig styrelsen dock för det dåvarande icke böra förorda en höjning av nu ifrågasatt avgift. På grund av de nu ytterligare stegrade kostnaderna och med hänsyn till vad som kunnat konstateras vid kostnadsutredningens undersökningar beträffande postförskotts rörelsens ekonomi synes en höjning icke längre kunna uppskjutas. Styrelsen har därför funnit sig böra föreslå, att postförskottsavgiften höjes från 10 till 20 öre, vilken höjning torde resultera i en inkomstökning på ca 1,5 milj. kronor per år.

Rekommendation. Avgiften för rekommendation av brev försändelser utgör i främsta rummet ersättning för den fortlöpande bokföringen och den även i övrigt särskilt noggranna kontrollen och behandlingen av de rekommenderade försändelserna medan de befinna sig i postverkets vård. Den summa, som postverket kan ha att utbetala i skadestånd för förlust av sådana försändelser eller av deras innehåll, är så minimal att den i detta sammanhang kan negligeras. Rekommendationsavgiften, som 1948 fastställdes till 25 öre, förslår enligt kostnadsutredningens beräkningar icke till att täcka mer än högst 40 % av postverkets självkostnader för bestyret med ifrågasatt försändelser. En väsentlig höjning av avgiften är därför motiverad. Styrelsen anser för sin del att höjningen för närvarande bör begränsas till 15 öre, d. v. s. att rekommendationsavgiften bestämmas till 40 öre. Den härav föranledda inkomstökningen beräknas till omkring 2,7 milj. kronor.

Assurans. Vad här förut sagts om rekommendationsavgiften gäller också i tillämplig mån beträffande assuransavgiften, som av samma skäl bör höjas. Sistnämnda avgift synes böra tills vidare fastställas så, att den i avgiftsbeloppet ingående grundavgiften höjes från nuvarande 35 öre till 40 öre, d. v. s. till samma belopp som för rekommendation, medan den med assuransbeloppet varierande tilläggsavgiften bibehålles oförändrad. En ytterligare justering av avgiften kan måhända befinnas erforderlig när kostnadsutredningens definitiva resultat föreligger. Den nu föreslagna höjningen, som har ringa ekonomisk betydelse, beräknas ge en inkomstökning av ca 36 000 kronor.

Utbetalningskort i postgiron rörelsen. Även för postgiron rörelsen beräknas löneökningarna och prisstegringarna medföra en sådan försämring av rörelsens ekonomiska resultat att en avgiftshöjning nu ansetts böra ske.

För kontant utbetalning från postgiron konto utgår för närvarande en avgift av 15 öre, medan avgiften för en inbetalning utgör 20 öre. Kostnadsutredningens undersökningar ha visat att det ur kostnadssynpunkt icke finnes något skäl för att utbetalningsavgiften hålles lägre än inbetalningsavgiften.

Vidare har av nämnda undersökningar framgått att den nuvarande utbetalningsavgiften är alltför låg i förhållande till postverkets självkostnader, medan inbetalningsavgiften däremot, åtminstone för närvarande, står i ett rättigare förhållande till självkostnaden. Styrelsen får därför föreslå, att utbetalningsavgiften höjes till samma belopp som inbetalningsavgiften, d. v. s. till 20 öre. Höjningen beräknas medföra en inkomstökning med omkring 1 milj. kronor.

Utgivarkorsband och postabonnerade tidningar. I postverkets inrikes rörelse befordras tidningarna under två former antingen som utgivarkorsband eller som postabonnemang. Avgifterna i tidningsrörelsen höjdes senast den 1 januari 1949 provisoriskt med 20 %.

När det definitiva resultatet av den nu pågående kostnadsutredningen föreligger, torde en ingående utredning om modernisering och rationalisering av tidningsrörelsen böra igångsättas snarast möjligt. Då i detta sammanhang även en omarbetning av gällande tidningsförordning med däri intagna avgiftsbestämmelser m. m. torde bli nödvändig, kan det förutses att utredningen kommer att bli tidskrävande. Det torde därför komma att dröja avsevärd tid, innan en ny avgiftssättning av stadigvarande natur kan vidtagas i postverkets tidningsrörelse.

Med hänsyn till den fortgående försämringen av tidningsrörelsens allmänna ekonomi har styrelsen emellertid funnit sig nödsakad att nu överväga ytterligare en provisorisk höjning av tidningsavgifterna.

Vid en kostnadsberäkning av postverkets olika rörelsegrenar tillämpas i allmänhet den s. k. »delkostnadsprincipen», vilken innebär att varje rörelsegren belastas med en dess omfattning och karaktär motsvarande andel av postverkets totala kostnader. Tidningarna ha emellertid, när det gällt avgiftsberäkningen, sedan gammalt ansetts böra intaga en särställning, som dels har sin grund i den historiska utvecklingen på detta område och dels är betingad av statsmakternas principiella inställning i fråga om postavgifterna för periodiska skrifter. Som en följd härav ha tidningsavgifterna, särskilt i postabonnemangsrörelsen, plägat beräknas på grundval av en kostnadsberäkning enligt den s. k. »merkostnadsprincipen». Denna innebär i huvudsak att som utgifter i rörelsen räknas endast de belopp, som skulle sparats åt postverket, om denna rörelsegren ej pålagts verket. Utan att vilja bestrida riktigheten av de skäl, som legat till grund för denna för tidningarna förmånliga avgiftsberäkning, kan man måhända ifrågasätta, om icke dessa skäl numera kunna anses ha förlorat en del av sin tyngd. Med den spridning tidningspressen nu har uppnått och med den förhållandevis starka ställning den nu intar i samhället torde den knappast kunna sägas vara i lika stort behov av stöd genom avgifts lindringar som tidigare. En merkostnadsberäkning är mycket komplicerad och det kan givetvis råda delade meningar om vad som är att hänföra till »merkostnader». På grund av kostnadsutredningens hittills gjorda undersökningar har utredningen emellertid ansett sig kunna beräkna att nuvarande postavgifter i tidningsrörelsen borde mer än fördubblas för att täcka postverkets merkostnader.

Styrelsen anser i princip att tidningsavgifterna böra vara så avvägda att de täcka åtminstone merkostnaderna. En så stor avgiftsförhöjning som den nu nämnda synes emellertid icke lämpligen kunna genomföras på en gång, enär detta säkerligen skulle medföra en sådan höjning av tidningarnas abonnemangspriser att en väsentlig nedgång i tidningsrörelsen kunde befaras, vilket i sin tur skulle medföra att den avsedda inkomstökningen icke kunde ernås. Styrelsen har därför — i samförstånd med svenska tidningsutgivareföreningens styrelse — ansett sig böra nu stanna vid att föreslå en provisorisk höjning av nuvarande avgifter med 50 %.

Vid beräkningen av de nya avgifterna kunna vissa förskjutningar i det nyss angivna procenttalet komma att ske på grund av nödvändiga avrundningar till hela öretal.

Under förutsättning att tidningsrörelsen behåller sin nuvarande omfattning skulle en avgiftshöjning med 50 % medföra en inkomstökning med omkring 8 milj. kronor per år, varav för postabonnerade tidningar 4,5 milj. och för utgivarkorsband 3,5 milj. kronor. Då emellertid avgiftsändringarna med hänsyn till tidningsrörelsens art icke kunna träda i kraft förrän den 1 januari 1952, kommer inkomstökningen beträffande budgetåret 1951/52 att inträda först under budgetårets senare del. Med hänsyn till att postabonnemangen grunda sig på kalenderår och helårsabonnemangen sålunda verkställas omkring årsskiftet kommer emellertid mer än hälften av den beräknade inkomstökningen för kalenderåret 1952 att falla på årets första hälft. Inkomstökningen för budgetåret 1951/52 kan därför beräknas till 5,35 milj. kronor.

Styrelsen anser vidare lämpligt att den särskilda avgiften för vissa tidningsbilagor provisoriskt höjes. Då avgiften av praktiska skäl bör fixeras till helt öretal föreslår styrelsen, att densamma höjes till 2 öre. Den inkomstökning, som härigenom kan uppkomma, beräknas till 150 000 kronor per år.

Ekonomiska beräkningar m. m. De avgiftsändringar, som avse tidningsrörelsen, kunna såsom i det föregående angivits träda i kraft först den 1 januari 1952. Övriga ändringar synas om möjligt böra genomföras redan under innevarande budgetår. Under förutsättning att så kan ske från den 1 maj 1951 skulle detta medföra en inkomstökning av 2,8 milj. kronor för innevarande budgetår, 22,5 milj. kronor för budgetåret 1951/52 och 25,2 milj. kronor för helt budgetår. Härtill kommer att de föreslagna avgiftsändringarna föranleda ändringar jämväl av vissa avgifter, som bestämmas av Kungl. Maj:t, varigenom postverket torde komma att tillföras ytterligare ca 100 000 kronor per år. Man synes också ha anledning räkna med, att postverkets ökade driftkostnader föranleda en höjning av ersättningen för verkets olika bestyr för statens räkning av icke postal natur. Då de beräknade inkomstökningarna av de föreslagna portohöjningarna äro kalkylerade på 1949 års trafik, torde vidare uppstå en merinkomst genom redan inträdd och väntad trafikökning. Denna merinkomst kan vid en försiktig uppskattning beräknas till 3 % på de angivna beloppen. Vidare kommer postverkets ersättning från postsparbanken och postgirokontoret att öka med minst 8 milj. kronor.

Slutligen kommer en i princip beslutad inskränkning av sabbatsarbetet att medföra en utgiftsminskning om ca 3 milj. kronor. Den av arbetarskyddsstyrelsen medgivna dispensen för postverket från gällande bestämmelser om veckovila utlöper nämligen den 30 juni 1951. Någon allmän dispens efter denna tidpunkt torde icke kunna påräknas. Då ett bibehållande av nuvarande service å sön- och helgdagar skulle medföra ökade personalkostnader med drygt 2 milj. kronor på grund av nyrekrytering har generalpoststyrelsen i princip beslutat, att postanstalterna skola hållas stängda å sön- och helgdagar och att någon brevbäring icke skall anordnas sådana dagar. Beslutet bör genomföras den 15 juni 1951, d. v. s. i samband med tidtabellsskiftet vid järnvägarna.

Med hänsyn till samtliga berörda faktorer kan, i den mån nu kan bedömas, postverkets inkomstöverskott efter genomförandet av samtliga ifrågasatta avgiftsändringar och övriga åtgärder beräknas till omkring 16 milj. kronor för helt budgetår.

På grund av de olika tidpunkterna för avgiftsändringarnas ikraftträdande inträder dock en tillfällig nedgång av inkomstöverskotten för innevarande budgetår till omkring 12 milj. kronor och för budgetåret 1951/52 till omkring 13,5 milj. kronor.

I enlighet med hittillsvarande betraktelsesätt, enligt vilket ett överskott av omkring 15 milj. kronor ansetts motsvara en normal förräntning av det i postverket nedlagda kapitalet jämte skälig vinstmarginal för beredande av tillräcklig rörelsefrihet för verksamheten, skulle de förenämnda överskotten kunna anses tillfredsställande. Det kan dock i nuvarande läge med hänsyn till det sjunkande penningvärdet, postverkets ökade rörelse m. m. måhända göras gällande, att ett normalt överskott för postverket borde ligga högre, möjligen vid 20 à 25 milj. kronor. Med anledning härav framhåller styrelsen, att en väsentlig ökning av postverkets inkomster utöver vad i det föregående angivits icke rimligen kan tänkas ske annat än genom en höjning av det inrikes brevportot.

Riksportot för brev ligger för närvarande jämförelsevis högt. En höjning är icke erforderlig med hänsyn till rörelsens bärighet. Enligt kostnadsutredningens beräkningar ligga postverkets genomsnittliga självkostnader för inrikes brev högst avsevärt under det nuvarande riksportot, som ger ett medelporto av 21,7 öre. Önskvärdheten av att hålla en sund balans mellan de olika postavgifterna inbördes talar enligt styrelsens uppfattning för att en höjning av brevportot icke bör vidtagas annat än under tvingande omständigheter. Skulle den kommande ekonomiska utvecklingen bli sådan att postverkets driftutgifter komma att stiga avsevärt över vad styrelsen nu räknat med, kan det möjligen framdeles visa sig nödvändigt att möta en sådan utgiftsökning genom höjning av brevportot.

En höjning av riksportot kan av praktiska skäl icke ske med mindre än 5 öre, d. v. s. från nuvarande avgifter 20 öre, 40 öre och 60 öre för brev i vikter av resp. högst 20 gram, över 20 t. o. m. 125 gram och över 125 t. o. m. 500 gram till 25 öre, 45 öre och 65 öre för samma viktsatser. En sådan höjning skulle ge en in-

komstökning med omkring 20 milj. kronor, vartill skulle komma, om lokalportot anses böra slopas, ytterligare 5 milj. kronor. Som en konsekvens av det inrikes brevportots höjning borde även portot för inrikes brevkort och miniavgiften för korsband, innehållande affärshandlingar, höjas, likaledes med 5 öre, d. v. s. för brevkort från 15 till 20 öre och för affärshandlingar från 20 till 25 öre. Sistnämnda höjningar skulle ge drygt 2,3 milj. kronor i inkomstökning. Postverket skulle således erhålla en ytterligare inkomstökning med tillhoppa drygt 27 milj. kronor. Inkomstöverskottet skulle i så fall komma att stiga till inemot 43 milj. kronor, vilket torde få anses vara avsevärt högre än vad som nu kan vara påkallat med hänsyn till postverkets ekonomiska förhållanden. Med hänsyn härtill och till vad styrelsen i övrigt anfört är styrelsen för närvarande icke beredd att tillstyrka en höjning av riksportot och övriga nyss nämnda avgifter. Styrelsen har därför funnit sig böra stanna vid att föreslå endast de avgiftsändringar som närmare motiverats i det föregående.

Yttranden.

Riksräkenskapsverket framhåller, att det av generalpoststyrelsen på grundval av de föreslagna avgiftshöjningarna beräknade överskottet av ca 16 milj. kronor för helt budgetår enligt riksräkenskapsverkets mening i nuvarande läge icke kan anses inbegripa en tillräcklig marginal för beredande av erforderlig rörelsefrihet för verksamheten och för mötande av ytterligare kostnadsstegringar. Riksräkenskapsverket erinrar om att de redovisade överskotten för postverket för åren 1933—1939 varierade mellan 16,5 och 21 milj. kronor. Med hänsyn till den inträffade penningvärdesförsämringen bör postverkets överskott nu uppgå till mellan 30 och 40 milj. kronor för att motsvara det genomsnittliga överskottet för de nämnda åren. En väsentlig ytterligare ökning av postverkets inkomster torde såsom generalpoststyrelsen framhållit icke kunna tänkas ske annorledes än genom en höjning av det inrikes brevportot. Vidare torde såsom styrelsen också framhållit en höjning av riksportot av praktiska skäl icke kunna ske med mindre belopp än 5 öre. En sådan höjning skulle, såsom generalpoststyrelsen framhållit, föranleda en ytterligare inkomstökning med tillhoppa drygt 27 milj. kronor och härigenom bringa postverkets överskott upp till inemot 43 milj. kronor.

Med hänsyn till vad riksräkenskapsverket anfört rörande den inträffade penningvärdeförsämringen anser ämbetsverket några vägande invändningar icke kunna göras mot ett överskott av denna storleksordning och föreslår, att utöver de av generalpoststyrelsen föreslagna avgiftshöjningarna riksportot höjes med 5 öre.

Statens priskontrollnämnd finner det riktigt, att taxerevisionen genomföres med hänsyn tagen till de ökade driftkostnaderna och att nuvärdesprincipen tillämpas vid beräkning av avsättningar till värdeminskningsskonto. Under den korta tid, som stått till nämndens förfogande för genomgång och granskning av generalpoststyrelsens framställning, har nämnden icke i detalj kunnat intränga i taxeförslagets olika delar. Efter vad nämnden ansett sig

kunna finna torde de föreslagna taxeåtgärderna emellertid vara väl avvägda och i stort sett motsvara vad som åsyftats vid målsättningen.

Departementschefen.

Generalpoststyrelsens förslag till avgiftshöjningar är föranlett av de ökade driftutgifter, som följa av löne- och prisstegringarna samt avskrivningar enligt nuvärdesprincipen. Vid bifall till styrelsens förslag kan överskottet av postverkets rörelse för helt budgetår beräknas uppgå till ca 16 milj. kronor. För budgetåret 1951/52 beräknas dock överskottet sjunka till omkring 13,5 milj. kronor, beroende framförallt på att de föreslagna nya avgifterna i tidningsrörelsen icke kunna tillämpas förrän fr. o. m. den 1 januari 1952.

Såsom generalpoststyrelsen framhåller har tidigare ett överskott av ca 15 milj. kronor ansetts motsvara en normal förräntning av det i postverket nedlagda kapitalet jämte skälig vinstmarginal. Enligt styrelsen borde måhända ett normalt överskott med hänsyn till det sjunkande penningvärdet, postverkets ökade rörelse m. m. ligga högre. En mera väsentlig ökning av postverkets överskott kan emellertid icke uppnås utan höjning av det inrikes brevportot, vilket styrelsen icke är beredd att tillstyrka.

Riksräkenskapsverket åter förordar, att även inrikes brevportot höjes. Ämbetsverket erinrar, att postverkets överskott under åren 1933—1939 varierat mellan i runda tal 16 och 21 milj. kronor. Med nuvarande penningvärde borde därför överskottet för att bibehållas vid förkrigsnivåns storlek ligga mellan 30 och 40 milj. kronor.

För egen del ansluter jag mig till riksräkenskapsverkets uppfattning. Jag tillstyrker därför att riksportot för brev höjes med 5 öre, vilket belopp är det minsta som av praktiska skäl kan ifrågakomma. Såsom generalpoststyrelsen framhållit böra därvid även portot för inrikes brevkort och minimiavgiften för riksförsändelse, innehållande affärshandlingar, höjas med 5 öre.

De av generalpoststyrelsen föreslagna avgiftshöjningarna, vilka av pris-kontrollnämnden lämnats utan erinran, anser jag mig böra tillstyrka med den jämkningen allenast beträffande lokalportot för brev och minimiavgiften för lokal affärshandlingsförsändelse, som följer av de av mig förordade riksportoförhöjningarna. Liksom styrelsen anser jag nämligen såväl ekonomiska som praktiska skäl tala för att det särskilda lokalportot slopas.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle avgifterna för brev utgå med 25 öre vid en vikt av högst 20 gram, med 45 öre vid en vikt över 20 t. o. m. 125 gram och med 65 öre vid en vikt över 125 t. o. m. 500 gram. Vidare skulle avgifterna för enkelt och dubbelt brevkort utgå med 20 resp. 40 öre samt minimiavgiften för korsband, innehållande affärshandlingar, fastställas till 25 öre. I övrigt skulle de avgifter tillämpas, som upptagits som generalpoststyrelsens förslag i den inledningsvis återgivna sammanställningen.

De merinkomster för postverket, som höjningen av inrikes brevportot och övriga i samband därmed nämnda avgifter medföra, beräknas av generalpost-

styrelsen till i runt tal 27 milj. kronor. Postverkets överskott skulle alltså vid bifall till vad jag förordat uppgå till ca 40,5 milj. kronor för budgetåret 1951/52 och ca 43 milj. kronor för följande budgetår.

De nya avgifterna böra tillämpas från och med den 1 juni 1951 utom beträffande avgifterna i tidningsrörelsen, vilka böra träda i tillämpning den 1 januari 1952.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att befordringsavgifterna för brev, brevkort, affärshandlingar, paket, postanvisningar, utbetalningskort i postgiro-rörelsen, utgivarkorsband, postabonnerade tidningar och tidningsbilagor samt avgifterna för postförskott, rekommendation och assurans skola utgå med belopp och från tidpunkter, som av mig i det föregående förordats.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hård af Segerstad.